

17–20aastaste noorte hoiakud ja teadmised inimkaubandusest, prostitutsioonist ja välismaale tööle- või õppimaminekust

Kvalitatiivuuringu esitlus

Tanja Kriger, Kaidi Reedi

Tellijaja: MTÜ Living for Tomorrow
Teostaja: AS Emor

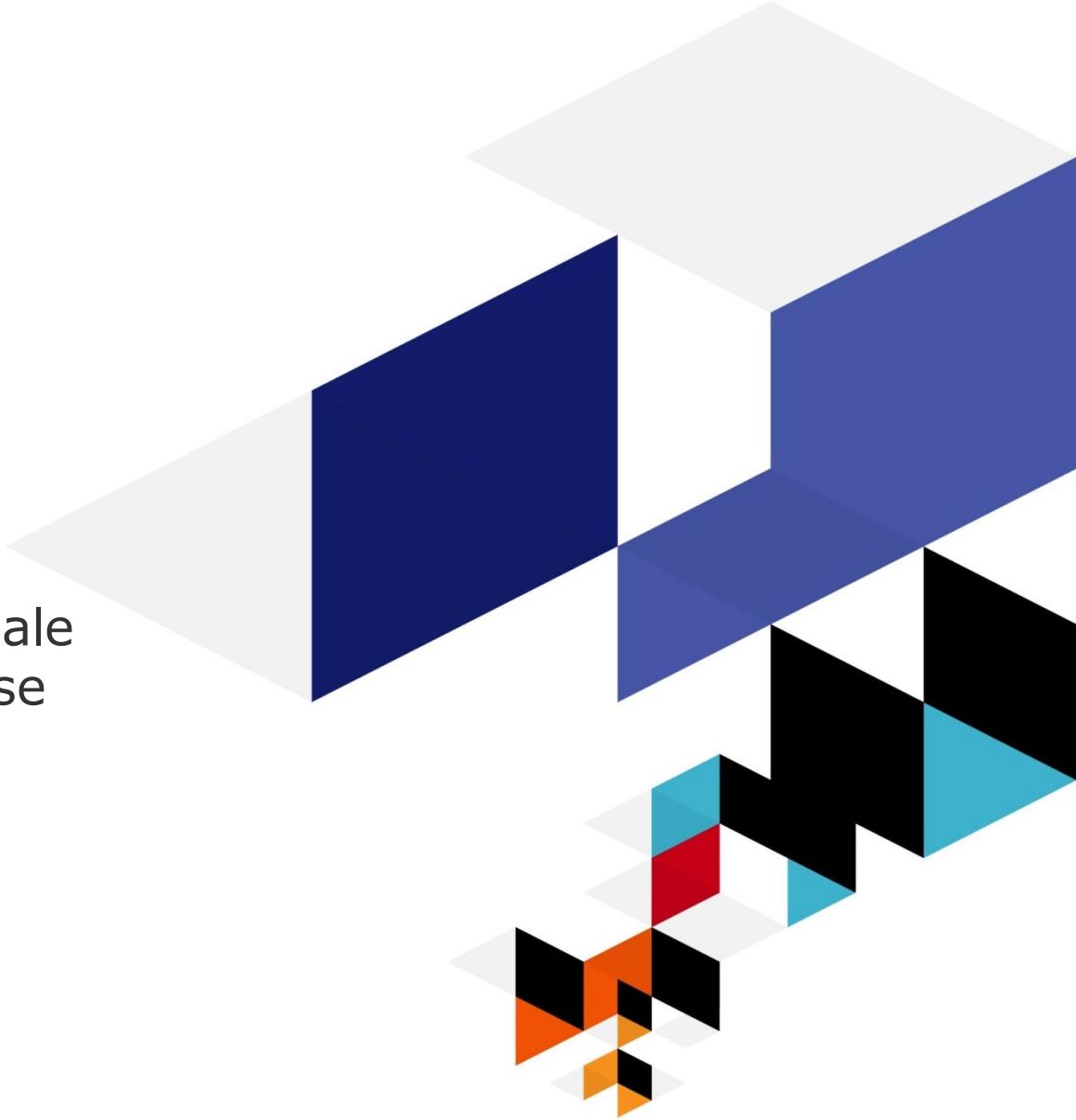

Uuringust

- **Uuringu eesmärk** oli uurida Eesti **17–20aastaste kesk- ja kutsekooliõpilaste teadmisi ja hoiakuid inimkaubanduse kohta**. Uurimisküsimused olid järgmised:
  - Millised on noorte inimkaubandusalased hoiakud ja teadmised ning kust need pärinevad?
  - Millised on noorte hoiakud prostitutsiooni suhtes ja millised müüdid käibivad neidude ja noormeeste seas seksi müümise ja ostmise kohta?
  - Mis ajenditel ja miks soovivad noored välismaale minna?
  - Milline on noorte kokkupuude varasema ennetustegevusega ja kuidas hinnatakse selle mõjukust?
- Uuringu käigus korraldasime ajavahemikus 13. oktoober kuni 22. oktoober 2015 kokku **8 fookusgrupp-intervjuud** 17–20aastaste Eesti kesk- ja kutsekooliõpilastega. Fookusgrupid toimusid Tallinnas, Jõhvis, Tartus ja Pärnus.
- *Kvalitatiivuuring annab ülevaate vastajate seas esinevatest erinevatest suhtumistest ja hoiakutest, kuid ei vasta küsimusele, kui paljud sihtrühma esindajatest tegelikkuses üht või teist hoiakut esindavad.*

1

Noorte suhtumine välismaale
tööle või õppima minemisse

Enamik uuringus osalenud noortest on välismaale mineku peale mõelnud ja seda võimalust kaalunud

- Õppimine välismaal tundus turvalisem valik kui seal töötamine, seetõttu nähti töölemineku osas ka rohkem ohte.
- Välismaale tööle ja õppima minemises nähti **enam kasusid kui ohte**.
- Välismaale tööle- ja õppimamineku peamiste **kasudena nähti**:
  - Kogemuse omandamist ja maailma nägemist.
  - Keelte õppimist või olemasoleva keeleoskuse arendamist.
  - Laiema kontaktvõrgustiku loomist üle maailma, mis võiks edasises elus kasuks tulla.
  - Raha teenimise võimalust.
- Välismaale tööle- ja õppimamineku puhul peamiselt **kardeti**:
  - Üksi olemist võõras keskkonnas. See võib olla raske nii majanduslikult kui ka vaimsetelt.
  - Välismaale tööle minemisega seoses kardeti, et töö ja tasu ei vasta kokkulepitule või ootustele.

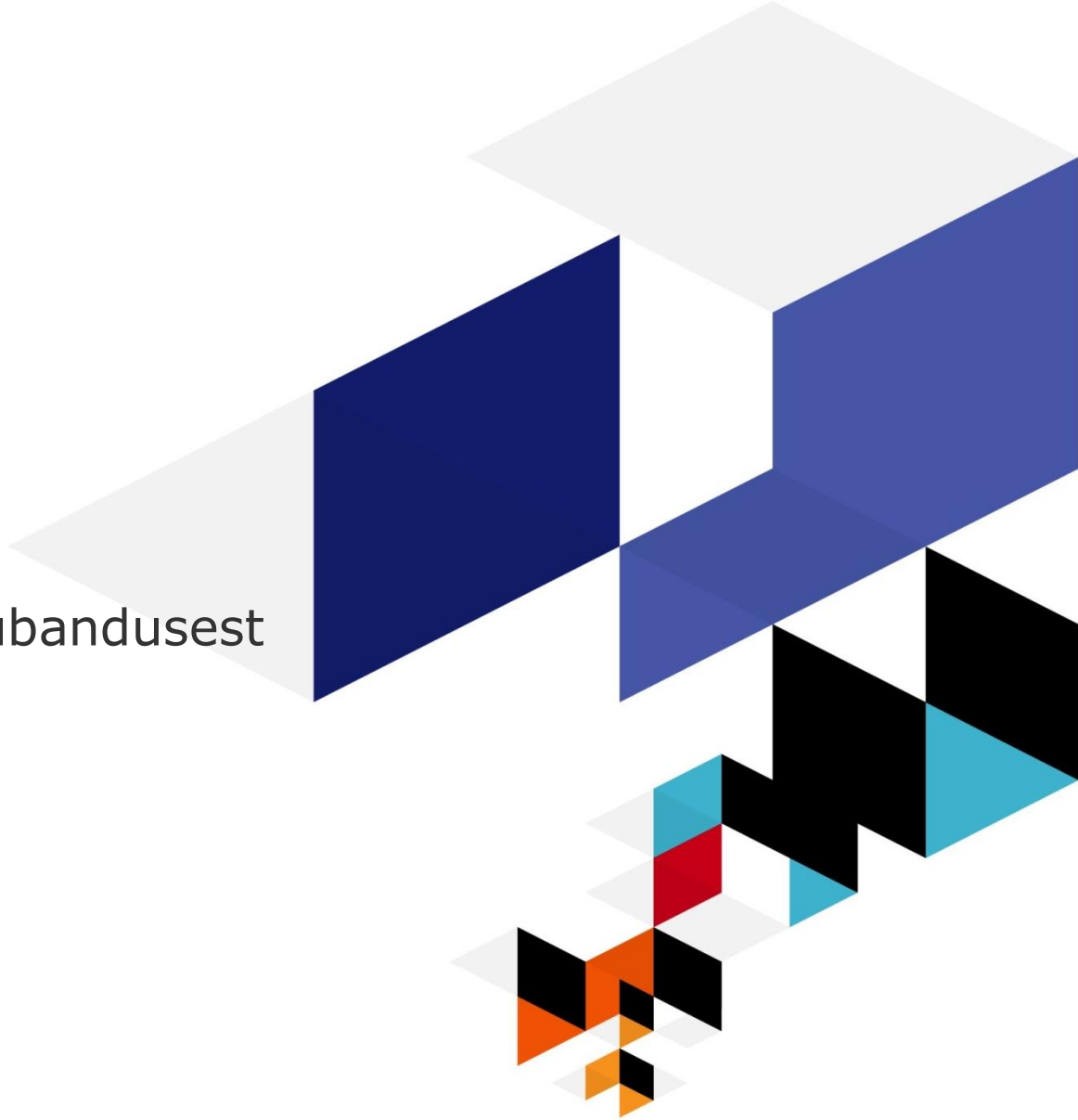
Välismaale mineku turvalisemaks muutmise osas on noortel küll teoreetilised teadmised olemas kuid praktikas ei oskaks nad neid hästi rakendada

- Välismaale minnes kõige olulisem on teha **põhjalik taustauuring**
- Kui taustauuringut tegelikult tegema peaks, siis otsitakse „midagi“ internetist. Konkreetseid **allikaid, viiteid nimetada ei osatud** ja ei teatud ka, millist infot täpsemalt peaks otsima.
- Kellegagi koos minemine.
- Minek kohta, kus on ees mõni tuttav või sugulane.
- Koju jäävatele inimestele peab andma võimalikult detailset infot oma käikude, tegemiste ja asukohtade kohta.
- Keeleoskus vähemalt baastasemel - eelkõige elementaarne inglise keele oskus.
- Töölepingu olemasolu ei osanud noored eriti tähtsustada - tööpakkumise ahvatlevust (eelkõige tasu osas) peeti määravamaks.
- Isikut tõendavate dokumentide andmiste teiste isikute ei osatud eriti karta ja selle pärast muretseda.

2

Noorte teadmised inimkaubandusest ja suhtumine sellesse

Inimkaubandusega seostasid noored eelkõige prostitutsiooni

- Inimkaubanduse mõistega seostasid noored **eelkõige prostitutsiooni** kuid ka tööorjust.
- Mainiti ka narkovedu, väikelaste müüki ja elundidoonorlust, kuid neid juba harvem.
- **Fiktiivabielusid** spontaanselt inimkaubanduse liigina ei mainitud.
- **Inimkaubanduse teema ei ole noorte jaoks kuigi aktuaalne**, isiklike kokkupuuteid ei ole või ei osata neid märgata ja seega vahendati pigem meedia kaudu kuulnud informatsiooni.
- Pigem leiti, et inimkaubandus jääb üsna kaugeks, sest toimub enamasti kolmandates riikides. Tõdeti ka, et tegemist on tulusa põrandaaluse äriga.

Prostitutsiooni näol on tegu ikkagi sunniga ja suletud ringiga, kust on raske välja pääseda

- **Prostitutsioon** on noorte arvates **kõige aktuaalsem** teema – nii Eestis kohapeal kui ka meie neidude prostitutsiooni ohvriteks sattumise osas välismaal.
- Valdavalt arvati, et prostitutsiooni näol on tegu ikkagi **sunniga**.
- Eriti keeruliseks peeti olukordi, kus tüdrukuid on pettusega värvatud välismaale, kuid tegelikkuses sunnitud tegelema prostitutsiooniga.
- Prostitutsiooni **legaliseerimise osas** jagunesid noored **kahte leeri** – legaliseerimise poolt (peamiselt poisid) ja vastased (peamiselt neiud).
  - Vastuargumentidena kasutati seisukohti, et prostitutsioon on **naiste alandamine, vägivald ja tööorjus**, kus kaotatakse viimanegi eneseväarikus.
  - Need, kes olid prostitutsiooni legaliseerimise poolt, lähtusid sellest, et **kui selline äri juba käib ja on alati olnud, siis olgu ta seaduslik**. Legaliseerimine tagab selle, et süsteemi saab hoida rohkem kontrolli all.

Suhtumises seksi ostmisesse eristus kaks võrdset vaatenurka

- Noorte suhtumises **seksi ostmisesse** eristus kaks vaatenurka:
  - ostja ei ole moraalselt parem kui prostitutsiooni vahendaja.
  - seksi ostmine on normaalne nähtus, tegu on „kõige vanema ametiga“ maailmas.
- Seksi **ostjana** nähti:
  - keskealisi või vanemaid abielumehi, kes on pigem heal majanduslikul järjel. Ostma paneb neid seda teenust tühimuse enda naisest või soov realiseerida fantaasiasid, mida kodus ei saa või ei julge.
  - neid mehi, kes füüsiliste või psüühiliste eripärade tõttu endale partnerit ei leia või ei saa suhtega hakkama.

Noorte teadlikkus tööorjuse olemusest on üsna pealiskaudne

- Noorte teadlikkus tööorjuse olemusest oli üsna pealiskaudne ning nende arvates toimub see küll ka Eesti inimestega, kuid siiski välismaal.
- Tööorjust seostati eelkõige **töötamisega ebainimlikes töötingimustes väga madala või olematu tasu eest**. Samuti seostati tööorjust pettustega töötasu maksmisel.
- Dokumentide äravõtmine tööandja poolt ja seeläbi tööorjusesse sundimine tundus liiga erandlik, mida ei osatud karta.
- Tööorjuseks peeti ka lapstööjõu kasutamist, kuid see leiab noorte arvates aset välismaal, kolmandates riikides.

Fiktiivabielusid inimkaubanduseks ei peetud, esines ka ebaselgust fiktiivabielu mõiste osas üldiselt

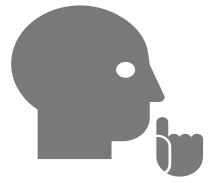
- Fiktiivabielusid spontaanselt inimkaubanduse liigina ei mainitud ja ka täiendavalt uurides **ei jäänud muljet, et noored seda inimkaubanduseks peaksid.**
- Esines ka **ebaselgust selle mõiste osas** üldiselt – laias laastus pooled noortest teadsid, et tegu on elamisloa saamise eesmärgil abiellumisega.
- Oma hoiakutes fiktiivabielude suhtes jagunesid noored kahte leeri:
  - ühed **ei näinud probleemi**, miks ei võiks sellist abielu sõlmida - **oleneb rahasummast**, mida pakutakse.
  - teised leidsid, et selline võimalus on **liiga riskantne**, see on seadusevastane ja oma riigi petmine. Lisaks toodi vastuargumendina, et kunagi ei või teada, millise inimesega on tegu.
- Probleemi nähti ka selles, kui meelitatakse selliseid abielusid sõlmima tunnete tekitamise ja tunnete rõhumise teel, ütlemata, mis on tegelikult abiellumise soovi taga.

Noored ei näe ennast kuuluvat riskigruppi ja ei usu tegelikult enda **ohvriks** langemisse

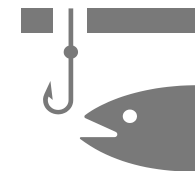
- Inimkaubanduse peamise ohvrina nähti **vähese elukogemusega ja madalama haridustasemega naiivset noort naist**, kes soovib paremat elu.
- Sageli on nendel neidudel ka **keerulised peresuhted või perevägivald**, millest tuleneb **madalam enesehinnang** ja oskamatus asju adekvaatselt hinnata.
- Sageli satuvad ohvriteks ka **majanduslikult halval järjel või võlgades** olevad inimesed, sõltuvuste küüsis olevad inimesed (mängurid, narkomaanid).
- Ohvriks võib langeda ka oma mõtlematu ja **provotseeriva käitumisega** - väljakutsuv riietus, nappides riietes pildid sotsiaalvõrgustikes, aga ka kahtlaste, võõraste seltskondadega kaasa minemine.
- Kui tegemist ei ole väga kavala skeemi, pettuse või röövimisega, siis noorte seisukohalt on inimkaubanduse **ohver reeglina ise oma olukorras süüdi**.
- Inimkaubanduse ohvriks sattumine võib tabada igaüht, kasvõi röövimise, uimastamise või väga osava pettuse teel, mille vastu keegi kaitstud pole. Siiski jäi fookusgruppidest kõlrama suhtumine, et **noored ei näe ennast kuuluvat riskigruppi ja ei usu tegelikult enda ohvriks langemisse**.

Inimkaubitseja äratundmine ei ole noorte arvates kerge ülesanne

- Tüüpilise inimkaubitseja portreed või kirjeldust on noorte arvates raske tuua, kuna tegemist on allilma tegelastega, **kes ei tohigi millegagi silma paista.**
- Tüüpiline inimkaubitseja on kindlasti **hea psühholoog ja inimestetundja**, teisalt ei saa ta olla psüühiliselt normaalne, sest muidu ei suudaks sellise asjaga tegeleda.
- Inimkaubitseja rollis nähti **rohkem mehi**, kuigi ei välistatud, et need võivad olla ka naised.
- Üldine arvamus oli, et sellised inimesed ei tegutse kindlasti üksi, pigem on tegu **hästi organiseeritud grupeeringutega.**

Kuidas ennast kaitsta ja mida teha hätta sattudes?

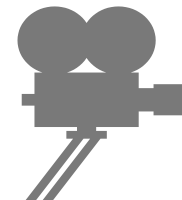
- Vähesese elukogemuse tõttu võib noortel olla **raske ära tunda tegelikku olukorda**, mil inimest püütakse inimkaubanduse skeemidesse tõmmata.
- Kõige olulisem tundus olevat **kriitilise meele säilitamine**, mis tähendab, et peab olema kahtlustav ja valvas, eriti olukordades, kus pakkumine tundub liiga hea, et olla tõsi.
- Samuti tuleb oma kriitilist meelt rakendada **pakkujale taustauuringut** tehes, arvestades võimalusega, et tegu võib olla kas petturiga või libakontoga.
- Kahtlastest leidudest tuleks informeerida ka teisi, seda nii sotsiaalvõrgustikes kui ka oma kogukonnas.
- Kahtlaste pakkumiste saamist aitab vältida ka **madala profiili hoidmine** - vähem provotseeriv riieetus ja käitumine ning enda vähesem eksponeerimine sotsiaalvõrgustikes.
- Noorte arvates on juba **hätta sattudes väga keeruline midagi ette võtta**. Kui juba ollakse skeemi sattunud, siis on praktiliselt võimatu põgeneda, sest sa oled ilmselt välismaal, dokumentidest ilma jäänud, sind on ähvardatud või isegi tehtud narkosõtlaseks.

Inimkaubanduse teemasid pole praktiliselt puudutatud

- Otsest inimkaubandusteemalist **ennetustegevust** uuringus osalenud noortele **ei meenunud**.
- Kuigi noortele on koolis räägitud ka välismaal õppimise võimalustest, siis on seda tutvustatud positiivsest küljest ning sellega kaasnevatest võimalikest ohtudest ja probleemidest pole räägitud.
- Sageli ollakse internetis ise sattunud nägema mõnda inimkaubandust puudutavat eksperimenti, videot või infot ohvriks sattumisest. Selline info on pakkunud noortele päris suurt huvi ja pannud teema üle mõtlema.
- Eestikeelsetes vestlusringides toodi pea kõigis välja „Kättemaksukontorit“, milles on mitmel korral käsitletud inimkaubanduse teemasid.
- Inimkaubandusteemalisi **sotsiaalkampaniaid oskasid nimetada vaid üksikud, ning seda väga hägusalt**.
- Noortel puudus ka arusaam, kes selleteemalise ennetustegevusega üldse tegeleb.

Nähti vajadust muuta teavitus süsteemsemaks

- Kindel **vajadus süsteemsema ja ka kooliprogrammi integreeritud lahenduse järele**. Selleks on mitmeid võimalusi:
  - inimkaubanduse teemade käsitlemine ühiskonnaõpetuse tundides.
  - teema ühendamine välismaal õppimist ja töötamist puudutavate loengutega.
- Nii tundides kui ka loengutes mõjuks kõnetavalt **dokumentaalfilmid** reaalistest juhtumitest ja ohvritest, aga veelgi enam **ohvri enda kohaletulek ja esinemine**.
- Noorte arvates on väga mõtlemapanevad ka **šokeerivad eksperimendid**, mida tehakse reaalselt noorte ja lastega.
- Tänapäeval on praktiliselt ainus õige viis noorteni jõudmiseks läbi **globaalsete sotsiaalvõrgustike ja portaalide** (Facebook, Youtube).
- Inimkaubanduse teemadega seotud sotsiaalkampaniad on noorte arvates vajalikud, kuid selle teostus ja mõte peab olema tabav, et see kõnetaks ja jääks meelde.

Täname!

Teie küsimused ja kommentaariid?

